

COLLECT

— ARTS ANTIQ AUCTIONS —

NR. 521 / WINTER 2022 - 2023

Bonhams' opmars
World local auction house

Uitkijken naar BRAFA
Art nouveau zet de toon

Netjes ingekaderd
De lijst als verzamelobject

Op BRAFA bloeit art nouveau

In navolging van het Brusselse Jaar van de Art Nouveau staat ook de 68e editie van BRAFA in het teken van deze historische kunststroming. Wie zoekt, vindt bij elke exposant de kleuren en andere kenmerken van de art nouveau terug. COLLECT ging alvast zelf op speurtocht.

TEKST: CELINE DE GEEST

In 2023 trekt BRAFA voluit de kaart van art nouveau. De kunststroming komt aan bod in art talks van Werner Adriessens, conservator van de afdeling Decoratieve Kunsten van de 20e eeuw bij de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, en Hortamuseumconservator Benjamin Zurstrassen. Net zoals de art nouveau het straatbeeld van Brussel bepaald heeft, kleurt ze deze editie de beursgangen, met dank aan een tapijntwerp gebaseerd op originele tekeningen van Victor Horta. De Koning Boudewijnstichting en enkele gespecialiseerde galeries wijden hun stand volledig aan art-nouveaust. Maar hoe ver de invloed van art nouveau reikt zien we terug in bijna elke stand op de beurs. In de kleuren, compositie of inspiratiebronnen, zoals het Verre Oosten en de middeleeuwen, maar even goed in de zin voor optimisme, de verfijnde creativiteit en het gebruik van nieuwe, moderne technieken.

 BEZOEKEN

BRAFA
 Brussel
www.brafa.art
 29-01 t/m 05-02

70

Botanische modellen van de firma R. Brendel, begin 20e eeuw, Duitsland, papiermaché en hout.
 © Collectors Gallery.

Net zoals de art nouveau het straatbeeld van Brussel bepaald heeft, kleurt ze deze editie de beursgangen.

Vernieuwer art nouveau

Emile Gallé, keramieken vaas, ca. 1889, Japans druijglazuur, decoratie in goud en email, hoogte: 23 cm, Franse privécollectie. © Lennart Booi Fine Art & Rare Items.

Botanische invloeden

Betty De Stefano van Collectors Gallery is gespecialiseerd in kunstenaarsjuwelen. Haar stand op BRAFA wijdt ze echter aan Duitse botanische modellen uit het begin van de twintigste eeuw. Ze werden gemaakt door de firma R. Brendel uit papiermaché en hout en geven volgens de galeriehouder 'de wonderen van de natuur weer op een uitvergroete manier'. De Stefano: "Ze stammen uit die optimistische periode aan het begin van de 20e eeuw, toen het botanisch onderzoek zich voorbereidde op de toekomst." Daarnaast lanceert Collectors Gallery op BRAFA in avant-première een uitzonderlijke selectie juwelen van de getalenteerde Belgische kunstenaar Claude Wesel (1942-2014). Zelf slaat De Stefano bij haar bezoek geen enkele exposant over: "Elk van hen draagt een stukje bij aan de betovering van BRAFA."

Collectors Gallery
 Brussel
www.collectors-gallery.com

De Franse glaskunstenaar en ontwerper Émile Gallé (1846-1904) werd beschouwd als een van de belangrijkste vernieuwers van de Franse art-nouveaubeweging. Op BRAFA vinden we hem terug bij Lennart Booi, in de vorm van een zeldzaam keramiek vaasje. "Het betreft hoogstwaarschijnlijk een expositie voor wereldexpositie van 1889 in Parijs. De invloed van Japan door de toepassing van het druijglazuur en de terughoudende lijnversiering met florale motieven maken het een vroeg voorbeeld van de Franse art nouveau. Het markeert de

weg naar Gallé zijn latere werken in glas", zegt Booi. Hij kijkt er al naar uit om op BRAFA alle Europese en Brusselse representanten van de art nouveau bij elkaar te zien, volgens hem 'het begin van het modernisme waar we vandaag de dag in leven'. Zelf toont Booi naast werken van Gallé ook glasstukken van René Lalique (1860-1945) en enkele bijzondere werken op papier van Pablo Picasso (1881-1973).

Lennart Booi Fine Art & Rare Items
 Amsterdam
www.booi-arts.com

Piero Fornasetti, vouwbaar scherm *Uccelli*, ca. 1953, handgeschilderd hout, koper, 206.5 x 200 x 3 cm.
 © Gokelaere & Robinson.

Verfijnde accessoires

Kamerscherm met geraffineerd trompe-l'oeil-effect.

“Wij bereiden een stand voor rond het neoclassicisme, met moderne meubelstukken die klassiek geïnspireerd zijn maar resoluut hedendaags in hun lijnen, vormen en functie”, vertelt Adélaïde Genin van designgalerie Gokelaere & Robinson (Knokke, Parijs en Brussel). “Bijzondere aandacht gaat uit naar Italiaans design, zoals een prachtig bureau dat Ico Parisi in 1952 voor een particuliere opdracht maakte of een zeldzame vloerlamp van Gino Sarfatti uit de jaren zestig.” Een pronkstuk dat naadloos aansluit bij de art nouveau is een paravent uit 1953 van Piero Fornasetti (1913-1988). Genin: “Het ornament staat centraal in Fornasetti’s ontwerpen. De golvende lijnen, de delicate ontwerpen en de trompe-l’oeil-weergave van architecturale lambriseringsen geven dit scherm een verfijnd decoratief aspect, een essentiële kwaliteit van de art nouveau.” Genin is een vaste BRAFA-deelnemer, maar vergeet nooit meer die eerste keer in 2016: “We konden ons eerste stuk verkopen nog vóór de beurs opening, aan een collega die sindsdien een vriend is geworden.”

Gokelaere & Robinson

Knokke, Parijs, Brussel
www.gokelaererinson.com

Sensueel

Gallery Desmet, de kunsthandel van vader en zoon Tom en Tobias Desmet, is gericht op klassieke beeldhouwkunst, van de antieke oudheid tot aan het neoclassicisme. De art nouveau, die zich op vele manieren afzette tegen de klassieke stijlen, lijkt op het eerste zicht niet in dat plaatje te passen, maar toch heeft het werk in de Desmet-stand een nauwe verwantschap met het sensualisme van de art nouveau. Desmet: “De art nouveau is doorspekt met erotische en sensuele metaforen en schuwt referenties aan het ultieme vrouwelijke symbool, de vulva, niet. Denk maar aan de glasramen in Maison Devalck in Brussel, waarin een vrouwelijke silhouet prijkt met een lelie als allegorie van de venusheuvel. Het marmeren beeldhouwwerk van Hasselberg werd in opdracht gemaakt voor het plezier van de verzamelaar en zijn intimi, wat het expliciete karakter verklaart. De elegantie, finesse en souplesse van de kronkelende figuren in marmer zijn buitengewoon spectaculair.”

Desmet Fine Art

Brussel
www.gallerydesmet.com

Per Hasselberg, *Erotica Marble*, ca. 1890, wit marmer op een Giallo di Siena-marmeren basis, hoogte: 22,3 cm.
 © Gallery Desmet.

Leon Spilliaert, *De Lichtboei*, 1910, Chinese inkt en potlood op papier, 72 x 49 cm, gesigneerd rechtsonder.
 © Maurice Verbaet Gallery.

Maurice Verbaet

'We tonen een prachtige selectie van Tapta, een Belgisch-Poolse kunstenaars die absoluut dient herontdekt te worden'

Maurice Verbaet Gallery promoot Belgische naoorlogse moderne kunst. Maurice Verbaet zelf is echter ook al heel lang bekend als verzamelaar van Belgische kunst, met nadruk op de periode 1945-1975. Toch biedt de galerie soms vroeger werk aan. Op BRAFA zal bijvoorbeeld *De Lichtboei* te zien zijn, een kenmerkend werk van Leon Spilliaert uit 1910. Spilliaert begaf zich begin 20e eeuw in het Brusselse kunstenaarsmilieu, waar behalve het symbolisme ook de art nouveau leefde. Als kunstenaar met een belangrijke plaats in het intellectuele en artistieke leven had hij ook internationale banden met de art nouveau. Bovendien draagt de art nouveau de invloeden van het symbolisme in zich, vooral te zien aan de golvende vormen en bloemencomposities. Op BRAFA focust de galerie zich daarnaast vooral op later werk: "We tonen een prachtige selectie van Tapta, een Belgisch-Poolse kunstenaars die absoluut dient herontdekt te worden", aldus managing director Sibylle Cosyn.

Maurice Verbaet Gallery

Knokke-Heist en Antwerpen
www.mauriceverbaetknokke.com

Victor Werner

Toen Victor Werner zijn galerie in 1986 opende specialiseerde hij zich vooral in vroeg-negentiende-eeuws Europees antiek en kunstwerken. Hoewel de neoklassieke stijl een belangrijk element in zijn collectie blijft heeft hij zijn werkterrein later uitgebreid met schilderijen, sculpturen, meubels en objecten van rond 1800 tot de 20e eeuw. Een goed voorbeeld is het beeld *Bird bath* van de Amerikaanse kunstenaar Janet Scudder (1869-1940). Het is de mix van kenmerken uit de Aziatische en Europese kunstwereld die doet denken aan de art nouveau. "Het is krachtig, elegant en mysterieus", vindt Victor Werner. Werken van Janet Scudder zijn terug te vinden in de collecties van diverse musea, zoals het Musée d'Orsay en het Metropolitan. Op de stand zal ook een Belgische, vergulde smeedijzeren lamp uit het begin van de 20e eeuw te zien zijn, kennelijk beïnvloed door de Spaanse art nouveau.

Victor Werner

Antwerpen
www.victorwerner.be

Janet Scudder, *Bird Bath*, Verenigde Staten, ca. 1921, sculptuur in marmer, 88 x 73 x 36 cm. © Victor Werner.

Bijzonder bureau

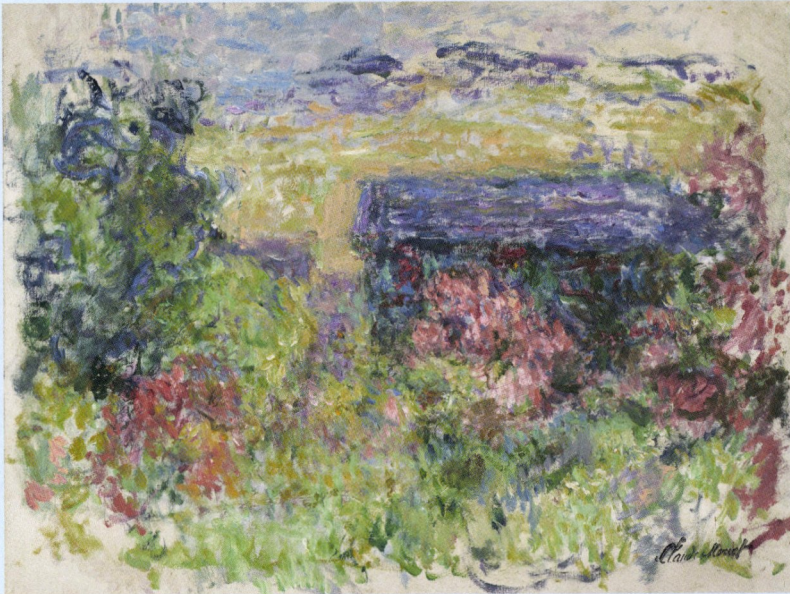

Eugenio Quarti, klein art-nouveaubureau met bijhorende stoel, Italië, ca. 1900. Prijs op aanvraag. © Robertaebasta.

De Italiaanse galerie Robertaebasta is al sinds 1967 een onbetwist referentiepunt voor de decoratieve kunst en het design van de 20e eeuw. "De BRAFA-bezoekers weten precies wat ze willen en staan open voor ongebruikelijke, buitengewone kunstwerken", zegt interieurarchitect en galerie-medewerker Tommy F. Demartis. En dat treft, want Robertaebasta brengt een ongewoon klein bureau met stoel van Eugenio Quarti (1867-1926), de 'goudsmid onder de meubelmakers' mee. Demartis: "We zijn er heel trots op. Het is gemaakt uit palissander, ingelegd met parelmoer en messing, en heeft glazen zijplanken. Dit model werd tentoongesteld in 1898 op de Esposizione generale italiana e dell'arte sacra in Turijn, vervolgens op de Wereldtentoonstelling in Parijs in 1900, en nog eens in Turijn in 1902, op de Prima Esposizione internazionale d'arte decorativa moderna." De galerie brengt nog meer kunst mee uit de Italiaanse art nouveau, de Liberty-periode en de art deco, naast moderne kunst- en designstukken.

Robertaebasta

Milaan en Londen
www.robartaebasta.com

Claude Monet, *La maison à travers les roses*, Giverny, ca. 1925-26, olieverf op doek, 62,2 x 81,6 cm.
 © Galerie von Vertes.

Monet-magie

Quirine Verlinde vertegenwoordigt met haar Galerie von Vertes (Zürich) de grotere namen uit de hedendaagse en moderne kunst. Zo toont haar stand op BRAFA werk van de immer unieke Yayoi Kusama. Het werk waarin de geest van de art nouveau het best te ontwaren valt is echter gemaakt door Claude Monet: *La maison à travers les roses*. Verlinde: "De overvloed aan bloemen en kleuren overweldigt de toeschouwer. Monets zorgvuldig verzorgde tuin ontkende in hem een picturale reactie die de tweede helft van zijn carrière zou bepalen. De kunstenaar schilderde het huis en de tuin op verschillende momenten van de dag, vanuit hetzelfde gezichtspunt. De vegetatie houdt het huis vast in een tedere omhelzing." Verlinde, met haar galerie een trouwe BRAFA-gast, kijkt ernaar uit om de verhalen van verzamelaars te horen. "Ik vind het altijd geweldig om te zien welke kunstenaar of kunstwerk de vonk was die de verzamelwoede deed ontbranden."

Galerie von Vertes
 Zürich
www.vonvertes.com

IJzersterk

Delicaat Italiaans smeedijzer uit de Liberty-periode.

Maison Rapin is een eclectische designgalerie uit Parijs met een flamboyant tintje. Galeriehouders Philippe Rapin, Alica Kargar en Virgile Dumont selecteerden voor deze editie van BRAFA een collectie Italiaans smeedijzer uit de Liberty-periode, het Italiaanse equivalent van de Belgische en Franse art nouveau. Rapin: "Het zijn unieke werken uit 1890-1910, gemaakt van smeedijzer en Murano-glas, van onder meer Umberto Bello to en Alessandro Mazzucotelli. De finesse van het ijzerwerk, met zijn delicate patronen van bladeren en krullerige voluten, maakt dit een opmerkelijk voorbeeld van Italiaanse art nouveau. De eerbied voor de natuur is overduidelijk." Zelf kijken Rapin en zijn collega's uit naar de dialoog die op de beurs zal ontstaan tussen hun eigen esthetiek, die van de moderne barok, en de andere galeries.

Maison Rapin
 Parijs
www.maison-rapin.com

O.a. Umberto Bello to en Alessandro Mazzucotelli, decoratie uit smeedijzer en Murano-glas, Italië, ca. 1890-1900. © Maison Rapin.

Grafisch genoeg

Pierre Alechinsky, *Fête Lapone*, 1981, acrylverf en inkt op papier, 199 x 297,50 cm. © Samuel Vanhoegaerden Gallery.

Pierre Alechinsky is schatplichtig aan Ensor, Cobra en art nouveau.

Samuel Vanhoegaerden is al enkele jaren bezig met het verzamelen van de tekeningen van Pierre Alechinsky (Brussel, °1927). "Zijn werk is geïnspireerd door Ensor en de Cobra-beweging", vertelt hij. "Maar de organische vormen in zijn half-abstracte planten- en dierentekeningen hebben zeker ook hun wortels in de art nouveau." Vanhoegaerden wijst op de oosterse invloed, te herkennen aan Alechinsky's manier van werken met lange penselen en de Oost-Indische inkt rondom of onderaan zijn schilderijen (die we ook nog kunnen linken aan de middeleeuwse wandtapijten). "De art-nouveau-editie van BRAFA is daarom een ideaal moment om de verzameling te tonen, en ook omdat Alechinsky dit jaar zijn 95e verjaardag viert", zegt de galeriehouder. "Het is al meer dan twintig jaar geleden dat een tentoonstelling van deze omvang, met ruim dertig originele werken, inclusief zijn meest zeldzame grafische kunst, plaatsvond in een galerie of op een kunstbeurs in België."

Samuel Vanhoegaerden Gallery
 Knokke-Heist
www.svhgallery.be

Esthetische fijnproever

De BRAFA-stand van Thomas Deprez Fine Arts wordt een en al art-nouveaupracht. Een goed voorbeeld is de imposante en zeldzame art-nouveau-jardinière in massief zilver van de hand van Philippe Wolfers. Thomas Deprez: "Ze werd *Faisans et raisins* genoemd naar het ontwerp, waarin fazanten en druiventrossen zorgvuldig in een ensemble van golvende zweepslaglijnen zijn geweven. Het is echt iets voor de esthetische fijnproever en representeert voor mij dan ook alles wat ik met BRAFA associeer. Deze jardinière wedijvert met het allerbeste dat voortkwam uit de 18e-eeuwse zilvertcultus, zoals men die jaarlijks kan bewonderen op de stands van onder andere d'Arschot of Bernard De Leye." Deprez zet naast Wolfers ook diens goede vriend Victor Horta in de schijnwerpers met enkele zeldzame meubelen. Andere bevriende samenwerkers, zoals Emile Fabry, Pieter Braecke en Fernand Dubois komen eveneens aan bod.

Thomas Deprez Fine Arts
 Brussel
www.thomasdeprezfinearts.com

Philippe Wolfers voor Wolfers Frères, *Jardinière dit 'Faisans et raisins'*, ca. 1901, zilver 800 ‰ (met verzilverd koperen bak), 58 x 29 x 16 cm, gestempeld voor Wolfers Frères. Deze jardinière moet samen met twee vergelijkbare ontwerpen in de collectie van de KMSKG gezien worden in de context van een ongedocumenteerde serie. © Thomas Deprez Fine Arts. Prijs: € 18.000.

Paneel uit het Moghol-rijk, Centraal-India, 18e eeuw, zandsteen, hoogte: 101 cm, Britse privécollectie. © Galerie Hioco.

Oosterse impact

De belangstelling van Christophe Hioco voor Aziatische kunst ontstond 25 jaar geleden, toen de bank J.P. Morgan hem de kans gaf om in Azië te gaan wonen, eerst in Tokio en daarna Singapore. Tegenwoordig stuurt hij samen met zijn zoon Gildas Galerie Hioco aan in Parijs, gespecialiseerd in Aziatische kunst, van de Himalaya tot Zuidoost-Azië. In een prachtig architectonisch Mughal-paneel uit de 18e eeuw vinden zij aspecten van de art nouveau terug. Hioco: "De plantaardige decoratie doet denken aan de beroemde 'ligne coup de fouet' van Victor Horta. De impact van de oosterse kunsten op de esthetiek van het begin van de 20e eeuw, vooral op het gebied van decoratieve kunsten, blijft eveneens opmerkelijk." BRAFA is steeds een belangrijk moment voor de Hioco's. Ze hebben er ooit koning Filip mogen ontvangen en kunnen er steeds verbroederen met goede collega Didier Claes. Dit jaar komt de galerie met een totaal nieuwe scenografie naar de beurs.

Galerie Hioco

Parijs
www.galeriehioco.com

Encadrering

Uitzonderlijke lijsten met een art-nouveautouch.

Montanari is een buitenbeentje op BRAFA: de Parijse galerie focust uitsluitend op schilderijlijsten, uit de vijftiende tot de twintigste eeuw. Maar binnen het thema van de beurs past de galerie probleemloos, met een aanbod van kaders uit de art nouveau. Galeriehouder Capucine Montanari, dochter van oprichter Amedeo, komt dan ook met veel plezier naar de stad waar die stroming geboren werd. Ze wijst op een uitzonderlijke lijst die Montanari zal presenteren, gemaakt uit metaal, hout en steen. "De gebogen en bloemige stijl is typerend voor de art nouveau." Onder de klanten rekent Montanari heel wat internationale instellingen en musea. Geen wonder dus dat deze galerie naar BRAFA komt: "Het is een bloeiende beurs die steeds internationaler wordt."

Galerie Montanari

Parijs
www.montanaricadres.com

Kader in art nouveau-stijl, metaal, hout, steen, 32,3 x 37,5 cm. © Galerie Montanari.

Klaar voor presentatie!

Vetting, het beoordelen van kunstwerken door deskundigen, is al tientallen jaren gemeengoed op beurzen. Dit onderzoek is gaandeweg steeds professioneler geworden, waarbij men een beroep doet op de beste experts van elk specifiek domein. Voor handelaars en galeriehouders biedt dit extra zekerheid en soms levert het ook bijzonder nuttige info op.

TEKST: GILLES BECHET

In de dagen voor de opening heerst er op grote kunst- en antiekbeurzen een intense drukte. Teams van experts bezoeken de standen om er, in de afwezigheid van de handelaar of galeriehouder, na te gaan of de gepresenteerde stukken authentiek zijn, of ze overeenkomen met de beschrijving ervan en of ze voldoen aan de kwaliteitsnormen. Dat heet vetting, een maatregel die werd ingevoerd om zowel de koper als de verkoper zekerheid te bieden. Deze teams bestaan uit internationale experts, universitaire specialisten, museumconservators en soms ook handelaars, al zie je die nu wat minder vaak, gezien het risico op belangenverstengeling. Blijkt dat de deskundigen twijfelen, dan worden in ieder geval de meest bedenkelijke stukken ondergebracht in een verzegelde ruimte,

‘Bij een deskundige analyse van een kunstwerk vullen een academische expert en een handelaar elkaar perfect aan’

GEORGES VAN CAUWENBERGH

voor de volledige duur van de beurs. Sommige objecten mogen wel nog worden gepresenteerd op de beurs, maar dan wordt de handelaar verzocht om de beschrijving te wijzigen of verduidelijken. “Vetting is in de loop der jaren steeds professioneler geworden. Hetzelfde zie je in de galeries”, zegt Arnaud Jaspar-Costermans van Costermans Antiques. “Een schilderij van een meester krijg je niet meer verkocht zonder een grondige expertise.”

DESKUNDIGE ANALYSE

Georges Van Cauwenbergh van galerie Artimo maakte vijf jaar lang deel uit van het vetting-team van TEFAF, waar hij zijn vader assisteerde. Gezien het aantal exposanten en de status van de beurs zijn de teams van deskundigen zeer groot. Voor oude schilderkunst, bijvoorbeeld, zijn dat er zo’n twintig. Sommige teams zijn gespecialiseerd in de Vlaamse schilderkunst, andere in de Italiaanse, de Franse, enzovoort. De galeriehouder bewaart goede herinneringen aan het evenement: “Het is op zich al speciaal te kunnen rondlopen op de beurs zonder de drukte die er straks zal heersen, met slechts een honderdtal mensen om je heen.”

Georges Van Cauwenbergh. © Artimo.

Jan Muller. © Muller.

Hij geniet er ook van die deskundigen aan het werk te zien en leert veel bij van de gesprekken hij met hen voert. "Ik ben gespecialiseerd in de beeldhouwkunst van 1890 tot nu en ik heb op mijn vakgebied van die andere deskundigen heel wat geleerd over mijn specialiteit." Aan zijn samenwerking met de Nederlandse beurs kwam een einde toen die besloot handelaars en galeriehouders te weren uit de vetting-teams. "Ik betreurt dat, want ik ben ervan overtuigd dat bij een deskundige analyse van een kunstwerk een academische expert en een handelaar elkaar perfect aanvullen", zegt Van Cauwenbergh. "De eerste beschikt over een zeer gedetailleerde historische expertise, terwijl de tweede door zijn praktijk vaak heel wat ervaring heeft met restauratie, valse exemplaren en kopieën."

OOK OP BRAFA

Op BRAFA mogen sommige handelaars (zonder stand), gespecialiseerd in een bepaalde discipline, toch deel uitmaken van een vetting-team. "Handelaars hebben al heel wat gezien. Hun kennis van de markt is niet noodzakelijk die van de academische experts", vindt Jaspar-Costermans. "Hetzelfde geldt voor het niveau van restauratie, afhankelijk van de vraag of het stuk bestemd is voor een museum of voor de verkoop." Sommigen zullen misschien wel wat mopperen, maar vetting wordt wel degelijk op prijs gesteld door de overgrote meerderheid van de handelaars. Het biedt de koper extra zekerheid en het kan ook interessante informatie opleveren. De Gentse galeriehouder Jan Muller wijst op het probleem met niet-gesigneerde oude schilderijen:

'Vetting is in de loop der jaren steeds professioneler geworden. Hetzelfde zie je in de galleries. Een schilderij van een meester krijg je niet meer verkocht zonder een grondige expertise'

ARNAUD JASPAR-COSTERMANS

"Wordt een schilderij toegeschreven aan een bepaalde kunstenaar, dan kan die toeschrijving altijd veranderen zodra we over nieuwe informatie beschikken. Discussies met experts die deel uitmaken van een vetting-team kunnen ons soms helpen. Wordt een schilderij toegeschreven aan een zekere kunstenaar, een 'leerling van', zijn atelier of gewoon aan een Vlaamse of Nederlandse school, dan verandert dat de waarde ervan."

SURFEN

www.rocad.be